

STIMULAREA CREATIVITĂȚII ARTISTICE LA ELEVII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

Elena VINNICENCO, dr., conf. univ., catedra PMÎP, UST

Victoria TALPĂ, masterandă, UST

Rezumat. Creativitatea vizează predispoziția generală a personalității spre ceva nou, o anumită organizare a proceselor psihice în sistemul de personalitate. Creativitatea artistică la vârsta școlară mică constă în formarea treptată a deprinderii de a se exprima cu ajutorul elementelor de limbaj plastic, de a percepe, aprecia și crea frumosul în artă și prin artă.

Cuvinte-cheie: personalitate, artă, limbaj plastic, creativitate, spațiu plastic, gândire creativă.

Summary. The creativity targets the general predisposition of a personality towards something new, a certain organization of mental processes in personality's system. The artistic creativity at the elementary school age consists in the gradual formation of the skill to express yourself with the help of the elements of the artistic language, to understand, to appreciate and to create the beauty in art and through art.

Keywords: personality, art, artistic language, creativity, artistic space, creative thinking.

Procesul de învățământ reprezintă un ansamblu de acțiuni exercitate în mod conștient și sistematic de către educatori asupra educaților, într-un cadru instituțional organizat, în vederea formării personalității acestora în conformitate cu cerințele idealului educațional. În acest context, procesul de învățământ oferă largi posibilități de cultivare a creativității elevilor. În literatura de specialitate sunt redată numeroase definiții ale creativității:

- Creativitatea este procesul modelării unor idei sau ipoteze, al testării acestor idei și al comunicării rezultatelor (E. P. Torrance);
- Creativitatea constă în activitatea combinatorie de plasare în noi perspective (Bruner);
- Creativitatea este gândirea direcționată care caută să descopere relații noi, să inventeze metode sau instrumente de investigare a realității (E.R.Hilgard).

În concepția actuală asupra dezvoltării creativității s-au conturat două direcții, după modul în care s-a întrevăzut posibilitatea stăpânirii proceselor de creație, descoperire și invenție [4, p.56]:

- activitatea creatoare *poate fi dirijată direct* prin algoritmi care descriu procedeele, logica, rezolvările creative;
- activitatea creatoare *poate fi dirijată indirect*, prin asigurarea condițiilor care o facilitează.

Dezvoltarea creativității artistice constă în însușirea unei terminologii specifice artei plastice, privind asimilarea elementelor de limbaj plastic și tehnicilor de lucru specifice activităților artistico-plastice, cunoașterea diferitelor modalități de organizare a spațiului plastic.

Condiții ale stimulării *creativității artistice* sunt următoarele:

- conduită creativă a cadrului didactic;
- climatul favorabil;

- dobândirea unor cunoștințe specifice;
- dezvoltarea gândirii artistico-plastice a elevilor;
- realizarea corectă a evaluării;
- utilizarea unor metode de stimulare a creativității artistice.

Stimularea creativității copilului în domeniul artistico-plastic, ținând cont de valențele formative, îl ajută pe acesta să le folosească în toate domeniile vieții.

Principiile care stau la baza *procesului de stimulare a creativității* școlarului pot fi sintetizate după cum urmează:

- ❖ fiecare copil se naște cu un potențial creativ, care se transformă în capacitate efectivă atunci când este stimulat și orientat pozitiv;
- ❖ în *stimularea creativității* sunt vizate următoarele dimensiuni ale personalității: *dezvoltarea emoțională, cognitivă și socială* [6, p.56].

Cadrele didactice pot încuraja creativitatea astfel: prin acceptarea ideilor neobișnuite ale elevului, fără a judeca modul divergent în care acesta rezolva o problemă, prin alocarea de suficient timp elevului pentru explorarea tuturor posibilităților, pentru trecerea de la ideile obișnuite la idei mai originale.

În cadrul educației plastice, vârstei școlarului mic îi corespunde faza realismului vizual, etapă în care copilul este preocupat să redea în imagine grafică aspectele vizibile ale obiectelor. Caracteristica principală a acestei perioade o constituie faptul că în desen, copilul se supune, mai mult sau mai puțin îndemânat, perspectivei vizuale sau relațiilor active dintre imagini. Acum, exprimarea și transpunerea în imagine plastică a ceea ce vede și știe nu se mai realizează cu aceeași spontaneitate și ușurință ca la grădiniță. Redarea realului văzut întâmpină dificultăți în ceea ce privește stăpânirea mijloacelor tehnice adecvate, precum și a limbajului plastic necesar [11].

Activitatea de educație plastică reprezintă mijlocul cel mai generos de activare și stimulare a potențialului creativ al copilului de vârstă școlară.

În cadrul experimentului de formare au fost preconizate următoarele obiective:

- familiarizarea elevilor cu culorile calde și reci;
- implementarea metodelor interactive;
- utilizarea diferitor tehnici de desen.

În cadrul lecțiilor de educație plastică am aplicat diferite *strategii interactive*. Elevilor li s-a propus câteva probe, care vizează următorii indici ai creativității: *flexibilitate, originalitate, inventivitate*.

Metoda Cubul - este o strategie care urmărește studierea unei teme din mai multe perspective. Scopul ei este lărgirea orizontului de idei al elevului. Este necesar un cub mare, pe fețele căruia să fie scrisă câte o sarcină de lucru sub diferite forme. Pe cele șase fețe ale cubului se notează câte un verb: Descrie, compară, asociază, analizează, aplică, argumentează.

Am propus spre exemplificare o variantă a cubului folosită la lecția de educație plastică:

1. Descrie: Ce obiecte vezi în imaginea alăturată? Recunoaște părțile componente ale obiectului.
2. Compară: semnele iernii cu semnele primăverii.
3. Asociază: cuvântul cu imaginea corespunzătoare.
4. Analizează: câte silabe au cuvintele imaginilor – scriind numărul corespunzător silabelor în căsuța liberă.
5. Aplică: alte culori imaginii.
6. Argumentează: ce-i lipsește imaginii pentru a sugera anotimpul de primăvara. Desenează ce ai argumentat!

Metoda Ciorchinele - este o metodă grafică de organizare și integrare a informației în cursul învățării. Poate fi folosită la începutul lecției numindu-se „ciorchinele inițial” sau după lectura textului, numindu-se „ciorchine revăzut”. Această metodă solicită elevilor o analiză precisă a textului și îi permite corectarea și completarea informațiilor pe care le deține.

Diagrama Venn – scopul este să evidențieze asemănări, deosebiri și elemente comune în cazul a doua concepte, personaje sau evenimente. Elevii pot lucra individual, în perechi și în grup, iar în final se face pe un poster diagrama clasei. Propunem spre exemplificare o variantă a diagramei Venn care conține următoarele instrucțiuni:

1. Recunoașteți imaginile. Completați diagramele cu informații despre legumele și fructele din imagini.

Metoda Blazonul - este o metodă complexă care se potrivește în diverse situații și presupune o fixare, o sistematizare, o abordare transdisciplinară. Se poate organiza individual, în perechi, în echipă, pe grupe. Propun spre exemplificare o variantă a blazonului folosită la tema Fructele. Se fixează un titlu, o sintagmă (Caracteristicile mărului). În cele patru secțiuni ale blazonului se pun într-o ordine dată: culoare, importanță.

Metoda Știu, vreau să știu, am învățat (S-V-I) - solicită elevul să se gândească la ceea ce știe despre temă, să adreseze întrebări despre temă și să formuleze răspunsuri la întrebările adresate.

În *stimularea creativității* școlarilor prin activitățile de pictură un rol important îl au *tehnicile de lucru*. În lucrările realizate am utilizat elemente de limbaj plastic (punctul, linia, forma, pata de culoare).

Desenarea cu firul de ață. Se propune elevilor să lucreze în pereche. Unul ține ața, altul o acoperă cu vopsea. Același fir poate fi acoperit cu 2-3 culori diferite. După aceasta ața atent se aranjează pe o foaie fără a fi mișcată cu capătul neacoperit de vopsea în jos. La fel de atent se acoperă cu o altă foaie, pe care ușor cu palma stânga se apasă, iar cu mâna dreaptă se trage capătul de ață rămas. Cel mai impresionant moment pentru elevi este atunci, când ridică foaia de asupra și văd un desen neobișnuit de frumos lăsat de urma aței vopsite.

Desenarea prin suflare. Cu pensula înmuiată în vopsea se aplică picături de vopsea pe suport. Elevul suflă printr-un tub pe picăturile de vopsea încercând să deseneze elemente plastice: copaci, fire de iarba, flori, nori, soare, etc.

Pata de culoare. poate fi realizată pe suprafața uscată sau umedă. Prin cele două procedee se obțin diferite expresivități plastice. Pe suport uscat, contururile sunt precise, pe suport umed contururile fuzionează și pata are un aspect difuz.

- Se acoperă suprafețele de lucru cu o culoare întinsă uniform, se lasă să se usuce și apoi se suprapun grafic elemente inspirate din natură.

- Se realizează un fond colorat prin pata picturală obținută prin tehnica „ton în ton” (culoare caldă sau rece), apoi se suprapun grafic elemente geometrice sau elemente inspirate din natură.

- Se realizează o suprafață cu pete vibrante cu diferite nuanțe.

- Se realizează o compoziție plastică cu un anumit subiect în care se utilizează pata picturală obținută prin diferite procedee.

Pictura cu paiul. Se picură mici pete de culoare pe hârtie cu ajutorul pensulei sau a unui burete. Se ține paiul deasupra hârtiei, orientat în direcția unde se dorește să se realizeze pictura. Se suflă prin pai, iar culoarea se va întinde pe hârtie. Copiii vor obține astfel structuri atractive și creative.

Exemple de activități: ”Primăvara”, „ Foc de artificii”.

Pictura cu sfoara. Se pune o cantitate mică de vopsea în mijlocul unei foi, copilul se folosește de o sfoară pentru a elimina vopseaua și a realiza un desen; se trage sfoara de la un capăt, după ce a fost așezată într-o anumită formă peste pata de culoare fluidă între două foi.

Exemple de activități: „Valurile mării”, „Florile primăverii”.

Tehnica petelor întâmplătoare. Elevii găsesc unele elemente concrete din realitate, dintr-o mulțime de forme aleator obținute prin fuzionarea culorilor dispuse în spațiul plastic. Se stimulează capacitatea de imaginație, de realizare a diferitelor analogii.

Tehnica punctelor unite cu linii. Aceasta constă în descoperirea de către elevi a unor elemente concrete din realitatea sistemului nostru de referință, dintr-o multitudine de forme aleatoare obținute la intersectarea unei rețele de linii generate de unirea mai multor puncte dispuse la întâmplare în spațiul plastic.

Jocul “Mașina de cusut”. Elevii lucrează în perechi. Un elev îndeplinește funcția de ac al mașinii de cusut, ținând carioca pe foaie. Alt elev (croitorul) va mișca foaia în diverse direcții, străduindu-se să creeze o imagine cât mai interesantă. Imaginea va fi alcătuită din linii continue. Jocul constituie o parte necesară a vieții copiilor, pentru că el îi ajută să se acomodeze și să înțeleagă lumea înconjurătoare. Jocul îi permite să se dezvolte din punct de vedere social, emoțional, fizic și intelectual. Copiii își dezvoltă capacitatea de a avea empatie.

Scopul experimentului de control a fost determinarea nivelului creativității artistice a elevilor din clasa a II-a la lecțiile de educație plastică.

Elevii au realizat o lucrare plastică utilizând următorii itemi:

1. Intitulați lucrarea.
2. Numiți culorile utilizate.
3. Explicați semnificația a trei culori.

Tabelul 1. Rezultatele experimentului pedagogic

	<i>Clasa experimentală</i>				<i>Clasa de control</i>			
	Ex. de constatare		Ex. de control		Ex. de constatare		Ex. de control	
Nivel	nr.elevi	%	nr.elevi	%	nr.elevi	%	nr.elevi	%
Înalt	5	25%	8	40%	5	23.80%	7	33.33 %
Mediu	7	35%	8	40%	9	42.85%	9	42.85 %
Scăzut	8	40%	4	32%	7	33.33%	5	23.80%

Analizând rezultatele la experimentul pedagogic, am ajuns la următoarele concluzii: am observat creșterea nivelului înalt de dezvoltare a creativității la elevii din clasa experimentală de la 25% s-a plasat la 40%, ponderea fiind de aproape 1,6 ori mai mare. Analizând rezultatele din rubrica nivel mediu am observat o creștere de la 35 % la 40 %.

Familiarizarea elevilor cu unele tehnici noi de lucru le mărește curiozitatea și imprimă activităților artistico-plastice un caracter atractiv și creativ. Cunoașterea limbajului plastic și tehnicilor de lucru de către elevi favorizează dezvoltarea creativității, realizarea ideilor în redarea formelor artistice variate.

Creativitatea copilului trebuie privită diferit de cea autentică. Produsul realizat de elev este nou și valoros pentru el și beneficiază de atributul originalității. Orice act care solicită din partea elevului folosirea unor procedee euristice și conduce la concluzii inedite, descoperite prin efort individual, este un act creator. Creativitatea școlărilor mici poartă un caracter specific, grație fie imaginației bogate, fie curiozității, plăcerii de a fabula, spontaneității specifice vârstei.

Bibliografie

1. Bouillercce B., Carre E. Cum să ne dezvoltăm creativitatea. Iași: Polirom, 2002.
2. Curriculum Național. Învățământ primar. Chișinău, 2018.
3. Donald W.A. Mackinnon, În: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1464-0597.1963.tb00463.x/abstract;jsessionid=39EC2947F72FFD4F9FE6C171462279BD.f04t01> (accesat 20.06.2020).
4. Mândăcanu V. Metode active: Tehnologii educaționale moderne. Chișinău: Lyceum, 1996.
5. Popescu-Neveanu P. Dicționar de psihologie. București: Ed. Albatros, 1978.
6. Roco M. Creativitate și inteligență emoțională. Iași: Polirom, 2004.
7. Roșca A. Creativitatea generală și specifică. București, 1981.
8. Șușală I. Estetica și psihopedagogia artelor plastice și a desenului. București: Sigma, 2000.
9. Bruner J. Applied Imagination. New York: Charles Scribner's Sons, 1997.
10. Torrance E. P. Education and the creative. NY: Press, 1963.
11. <https://innerspacejournal.wordpress.com/2011/06/24/specificul-manifestarilor-creative-ale-scolarului-mic/> (accesat 12.06.2020).